

4 มาตรการบริหารความเสี่ยงขององค์กรพุทธกับการเผยแผ่ในโลกยุคผันผวน

4 RISK MANAGEMENT MEASURES FOR BUDDHIST ORGANIZATIONS AND PROPAGATION IN A VUCA WORLD

พระครูสมุห์สนิทวงศ์ วุฑฒิวิโส¹, ชันทอง วัฒนะประดิษฐ์

Phrakhu Samu Sanitwong Vuddhivamsa, Khamthong Wattanapradit

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Email : 6301105027@mcu.ac.th¹

บทคัดย่อ

ปัจจุบันสถานการณ์โลกนับวันยิ่งผันผวน หลายองค์กรต้องเผชิญหน้ากับปัญหาวิกฤตที่อาจเกิดขึ้นได้ทั้งทางตรงและทางอ้อมไม่เว้นแม้แต่องค์กรทางศาสนา ดังจะเห็นได้จากสถานการณ์เกี่ยวกับองค์กรพุทธนานาชาติซึ่งมีเป้าหมายในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ในช่วงภาวะวิกฤตที่ผ่านมา ต้องเผชิญทั้งภัยคุกคามจากโรคภัยไข้เจ็บ ภาวะเศรษฐกิจ ภัยสงคราม การไม่นับถือศาสนาของคนรุ่นใหม่ ภาวะเสื่อมถอยของศรัทธาชาวพุทธ ทำให้การเผยแผ่คำสอนเริ่มเข้าสู่สถานการณ์ที่ท้าทาย อย่างไรก็ตาม หลายองค์กรมีการบริหารจัดการความเสี่ยง เพื่องานเผยแผ่อย่างมีประสิทธิภาพและช่วยแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้อย่างทัน่วงที่ ทั้งนี้เป็นเพราะองค์กรพุทธได้นำหลักคำสอนของพระพุทธเจ้ามาเป็นมาตรการในการจัดการบริหารความเสี่ยงอย่างเป็นระบบและกลไก ทั้งในเชิงป้องกัน แก้ไข พัฒนา และรักษาต่อยอด เพื่อให้การเผยแผ่พระพุทธศาสนามีความต่อเนื่องและต่อเนื่อง ผู้เขียนได้นำเสนอ 4 มาตรการการบริหารความเสี่ยงวิธีพุทธที่สามารถนำมาใช้ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาขององค์กรพุทธแล้ว ยังเป็นประโยชน์ต่อองค์กรต่างๆ ที่สามารถนำไปใช้รับมือกับสถานการณ์ความเสี่ยงด้วยความไม่ประมาท และยั่งยืน

คำสำคัญ : บริหารความเสี่ยง, ปธาน 4, เครือข่าย, องค์กรพุทธ, เข้าใจของคนรุ่นใหม่, สถานการณ์ผันผวน

Abstract :

The current global situation is becoming in a a VUCA World (volatility, uncertainty, complexity, and ambiguity), with many organizations facing both direct and indirect crises. Even religious organizations are not exempt from these challenges, as seen in the case of an International Buddhist Organization Network with the goal of propagating Buddhist teachings. In the past crisis period, they had to confront threats such as infectious diseases, economic instability, wars, the disregard of religion by the younger generation, and the decline of Buddhist faith. These factors have made the dissemination of teachings enter a challenging phase. However, many organizations have implemented risk management strategies to efficiently propagate their mission and effectively address specific problems in a timely manner. This is because Buddhist organizations have adopted the teachings of the Buddha as principles for systematic and mechanized risk management measures. These measures encompass prevention, resolution, development, and sustainability, ensuring the continuous propagation of Buddhist teachings. The author presents four risk management measures in the Buddhist way that can be applied to the dissemination of Buddhism within Buddhist organizations. These measures are also beneficial to various organizations in adapting and dealing with different risk situations with earnestness and sustainability.

Keywords; Risk Management, sammappadhāna 4, Network, Buddhist Organizations, New Generation, VUCA

บทนำ : ความท้าทายของการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในยุคโลกผันผวน

โลกในศตวรรษที่ 21 เป็นโลกแห่งการเปลี่ยนแปลง และก้าวหน้าอย่างรวดเร็ว ทำให้ชาวพุทธและองค์กรพุทธ ต้องเผชิญหน้ากับสถานการณ์ข่าวมากมาย อาทิ ข่าว “ทะเล ลามะ” หยอกล้อกับเด็กผู้ชาย (PPTV, 2023), ข่าว “รอง ผ.อ. สำนักพุทธฯ” แสดงความห่วงใยต่อพระพุทธศาสนาและเยาวชน (Thairath, 2023), ข่าววิจารณ์ปล่อยปลา 4,000 กก.” Kapook (2023) ข่าวเหล่านี้ถ้าอยู่ในแวดวงคนที่เลื่อมใสศรัทธาหรือวงประชุมสัมมนา คงไม่มีปัญหา แต่เมื่อภาพและข่าวเผยแพร่ไปในสื่อสังคมออนไลน์ หลายแพลตฟอร์ม วงกว้าง หลากหลาย ต่างวัย ต่างศาสนา ต่างพื้นฐานความรู้และความคิด เกิดข้อสงสัย ไม่เข้าใจ และข้อวิพากษ์วิจารณ์อย่างท่วมท้น เผ็ดร้อน บวก-ลบ และรุนแรงอย่างไม่เคยเป็นมาก่อน การเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ เป็นผลจาก “โลกไร้พรมแดน” และจาก 3 กระแสหลัก ซึ่งประกอบด้วย 1) กระแสโลกาภิวัตน์ (Globalization) 2) กระแสการพัฒนาเทคโนโลยี (Big Bang of Technology) และ 3) กระแสความใหญ่ของเงินทุน (Financialization) ซึ่งก่อให้เกิดสภาวะกระแสผันผวนที่เรียกว่า VUCA World เป็นความผันผวน ความไม่แน่นอน และความสลับซับซ้อน และความคลุมเครือ (Volatility, Uncertainty, Complexity, Ambiguity) รวมทั้งสภาวะแวดล้อมเศรษฐกิจในปัจจุบันที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว (Giles, 2018) VUCA World ถือว่าเป็น The New Normal จึงเป็นสภาวะปกติแบบใหม่ของโลกที่ยั่งยืนในสังคมจำเป็นต้องใช้เทคนิค วิธีการ หรือเครื่องมือ ด้วยการสร้างความพร้อมในการรับมือความผันผวน ไม่แน่นอน ซับซ้อน และคลุมเครือให้ (Namprom, 2019)

ภัยจากสภาวะการเปลี่ยนแปลงของโลกที่กำลังเผชิญอยู่ผู้เขียนได้เป็นภัยได้ 4 ประการ คือ (1) โรคระบาดจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19, (2) ภัยสังคมความขัดแย้งในประเทศ และระหว่างประเทศ เช่น ศรีลังกา เมียนมา ลาว ไทย อินโดนีเซีย สงครามรัสเซีย-ยูเครน เป็นต้น (3) ภัยพิบัติธรรมชาติที่ทวีความรุนแรงทั่วโลก ร้อน ภาวะเรือนกระจก จนกระทั่งองค์การสหประชาชาติ ต้องออกมาแจ้งเตือนถึงภัยพิบัติจากภาวะโลกร้อน (IPCC) และ (4) ภัยเศรษฐกิจ ซึ่งเป็นทุพภิกขภัย ได้แก่ อัตราเงินเฟ้อในหลายประเทศ เช่น ในสหรัฐอเมริกา และสหภาพยุโรป ทั้งหมดเป็นภัยภายนอกที่ส่งผลกระทบต่อ การเผยแผ่พระพุทธศาสนา ซึ่งภัยภายในที่สำคัญและส่งต่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในอนาคต (Phrakhrusamu Sanitwong Wuttiwangso, 2023) คือ 1) **จำนวนผู้บวชในพระพุทธศาสนาลดลง** เช่นในประเทศไทย สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ รายงานตัวเลขสถิติจำนวนพระภิกษุสามเณร (National Office of Buddhism, 2020) ปี พ.ศ. 2561 อยู่ที่ 320,000 กว่ารูป แยกเป็นพระภิกษุ 282,571 รูป และสามเณร 47,736 รูป (สำรวจข้อมูล ณ วันที่ 29 ธันวาคม 2560) ปี พ.ศ. 2563 เหลือประมาณ 250,000 กว่ารูป แยกเป็น พระภิกษุ 215,871 รูป และสามเณร 36,980 รูป (สำรวจข้อมูล ณ วันที่ 30 ธันวาคม 2562) ซึ่งแสดงให้เห็นว่า ภายใน 2-3 ปี จำนวนพระภิกษุสามเณรไทย ลดลงกว่า 80,000 รูป 2) **ข่าวเสียหาย (Bad News) และข่าวเท็จ (Fake News) คนเสื่อมศรัทธาไม่ไว้วางใจพระและวัด** (Professor Emeritus Sukanya Sudbanthad, 2023) เนื่องจาก New Media เข้าถึงสังคมทุกกลุ่มเป้าหมาย ข้อมูลข่าวสาร (Information) นำเสนอในลักษณะเร้าอารมณ์ (Emotion) และเน้นไปทางภาพ มากกว่าตัวอักษร การสรุปข้อมูลจึงขึ้นอยู่กับ “การตัดสินใจด้วยอารมณ์” และนำไปสู่ “ความไม่ไว้วางใจ” ในทุกสิ่งทุกอย่างรอบตัว และวัดกลายเป็น target ของการถูกโจมตีในแง่ต่างๆ ก่อให้เกิดความไม่ไว้วางใจในวัดและพระ ส่งผลมาถึงความเสื่อมศรัทธาในพระพุทธศาสนา 3) **ภาวะการณ์คนรุ่นใหม่มองศาสนาไม่จำเป็นหรือไม่ตอบโจทย์กับวิถีชีวิต** ซึ่งเกิดจาก Generation Gap หรือช่องว่างระหว่างวัย รุ่นพ่อแม่ถูก รุ่นปู่ย่าตายาย สอนให้เชื่อดด้วยศรัทธา แต่รุ่นลูกจะเชื่อดด้วยความสมเหตุสมผล เมื่อผู้ใหญ่ให้เหตุผลไม่ได้ เด็กรุ่นใหม่จึงมองว่า คำสอนในพระพุทธศาสนาไม่สอดคล้องกับความรู้ทางวิทยาศาสตร์ในปัจจุบัน เป็นเพียงความเชื่อ ไม่ใช่ความจริง และปัจจุบันการหาความรู้ต่างๆ สามารถเข้าถึงได้จากโลกอินเทอร์เน็ต, Google, Chat GPT เป็นต้น ตัวอย่างความคิดเห็นของคนรุ่นใหม่ที่มีมุมมองต่อศาสนาเปลี่ยนไป (BBC News ไทย, 2022) 4) **ภาวะการณ์คนไม่มีศาสนา** มีผลการสำรวจ 106 ประเทศ พบว่าจำนวนเปอร์เซ็นต์ของผู้ที่ไม่นับถือศาสนามีแนวโน้มที่สูงขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศไทยปี 2018 คาดการณ์ว่า ผู้ไม่มีศาสนาอยู่ราว 20% (BBC News ไทย, 2022) อย่างไรก็ตามแม้ว่าบางความเห็นจะสะท้อนว่าการไม่มีศาสนา ไม่ใช่มีศีลธรรมเสมอไป แต่ก็ถือว่าเป็นสถานการณ์ความเสี่ยงในการสืบสานคำสอนทางพระพุทธศาสนา ซึ่งถึงแม้ว่าพระพุทธศาสนาจะมีคำสอนไม่ให้ยึดมั่นถือมั่นทุกอย่างมีเกิดขึ้นตั้งอยู่และดับไป แต่ในฐานะองค์กรพุทธที่มีอยู่ทั่วโลกควรจะมีมาตรการในการในการรับมือกับความเสี่ยงเพื่อป้องกัน รักษา สืบสานต่อยอดพระธรรมคำสอนของพระพุทธองค์ให้คงอยู่ได้ยาวนานเท่านาน บทความนี้ผู้เขียนจึงนำเสนอการนำหลักฐาน 4 องค์ธรรมที่ช่วยส่งเสริมให้เกิดญาณด้วยความเพียร 4 ประการ ซึ่งเป็นหลักคำสอนที่

วารสาร มจร ทวารวดีปริทรรศน์ ปีที่ 2 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม - ธันวาคม 2566)

สามารถนำมาใช้ในการรับมือกับความเสี่ยงขององค์กรพุทธในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา โดยเริ่มต้นในการนำเสนอความเข้าใจเกี่ยวกับการบริหารความเสี่ยงของคืออะไร หลักฐาน 4 ในทางพระพุทธศาสนากล่าวไว้อย่างไร และท้ายที่สุดการนำหลักฐาน 4 มาใช้ในการบริหารความเสี่ยงขององค์กรพุทธในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเพื่อรับมือสถานการณ์โลกแห่งความผันผวนควรเป็นอย่างไร

การบริหารความเสี่ยงขององค์กรในยุคผันผวน

ก่อนที่จะกล่าวถึงการบริหารความเสี่ยงคืออะไร ผู้เขียนขอทำความเข้าใจเกี่ยวกับโลกยุคผันผวน (VUCA WORLD) คืออะไร โลกยุคผันผวน หรือบางที่เรียกว่าโลกยุคพลวัตผัน VUCA WORLD เป็นโลกแห่งความผันผวน (Volatility) ความไม่แน่นอน (Uncertainty) ความซับซ้อน (Complexity) และความคลุมเครือ (Ambiguity) เกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของเทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อมที่ส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิต สังคม เศรษฐกิจการเมืองและการศึกษา (Oraphan Butkatanyu, 2021) ทั้งนี้คำว่า VUCA เริ่มต้นมาจากสถานการณ์ที่สื่อถึงความความสับสนและผันผวนในประเทศที่กองทัพประเทศสหรัฐอเมริกานำมาใช้เรียกสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในสมัยสงครามที่อัฟกานิสถานและอิรักที่ส่งผลกระทบไปทั่วโลก โดยมีคำนี้ถูกนำมาใช้ในบริบทขององค์กรธุรกิจและอีกหลายๆ องค์กรก็ถูกนำมากล่าวถึง เช่น องค์กรการศึกษา เป็นต้น VUCA เป็นคำย่อของคำสำคัญที่สะท้อนให้เห็นถึงสถานการณ์ที่องค์กรต่าง ๆ กำลังเผชิญและส่งผลต่อองค์กรได้หากไม่เตรียมการรับมือหรือบริหารความเสี่ยง โดยคำว่า V ย่อมาจากคำว่า Volatility หมายถึง ความผันผวน การเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วและไม่สามารถคาดเดาได้ U มาจากคำย่อของคำว่า Uncertainty หมายถึง ความไม่แน่นอนที่ยากต่อการตัดสินใจ ส่วนคำว่า C มาจากคำว่า Complexity คือ ความซับซ้อนที่มากขึ้นเรื่อย ๆ ในเชิงระบบ และคำว่า A ย่อมาจากคำว่า ความคลุมเครือ ไม่ชัดเจน ไม่สามารถคาดเดาผลได้ชัดเจน จากองค์ประกอบของคำเหล่านี้สะท้อนให้เห็นว่า โลกยุคผันผวน เป็นสถานการณ์ที่ก่อให้เกิดความกังวลกับองค์กร เพราะการเปลี่ยนแปลงที่อาจเกิดขึ้นอย่างรวดเร็วทำให้รู้สึกวุ่นวายความมั่นคง หากปรับตัวไม่ได้หรือปรับตัวได้ช้าจะส่งผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตหรือการดำเนินธุรกิจได้มากขึ้น และในขณะเดียวกันก็ยังเป็นยุคที่เกิดการแข่งขันที่สูงขึ้นคลื่นลูกหลังที่แข็งแกร่งสามารถแซงหน้าองค์กรธุรกิจที่ประสบความสำเร็จมาแล้วจะดำเนินธุรกิจที่ประสบความสำเร็จมาก่อนท้ายที่สุดด้วยความไม่แน่นอนนี้ส่งผลต่อสภาพความสัมพันธ์และความผูกพันของคนกับองค์กรที่ถดถอยลง (Norarat Funchian, 2019) ด้วยเพราะผู้คนหันมาพึ่งพาตนเองมากกว่าองค์กร ซึ่งผู้เขียนมองว่าโลกผันผวนนี้แม้แต่องค์กรทางพระพุทธศาสนาไม่ว่าประเภทใดต่างก็เผชิญกับความไม่แน่นอนและสถานการณ์ที่รับมือได้ยากหากขาดการบริหารจัดการความเสี่ยงในการรับมือกับความเสี่ยงที่เกิดจากผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ตัวอย่างสถานการณ์ที่เห็นได้ชัดในฐานะองค์กรพุทธนานาชาติ คือ สถานการณ์จากการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 การไม่สามารถไปทำบุญวัดวาอารามทำให้ผู้คนเริ่มห่างหายจากวัด การบริจาคที่น้อยลงด้วยเพราะผู้คนต่างได้รับผลกระทบทางเศรษฐกิจถ้วนหน้า การจะทำบุญให้วัดหรือองค์กรพุทธเป็นเรื่องที่จำเป็นน้อยกว่าปัญหาเรื่องปากท้อง ดังนั้นการบริหารความเสี่ยงขององค์กรพุทธนานาชาติควรเตรียมการรับมืออย่างจริงจัง เพื่อบริหารจัดการที่อาจเกิดขึ้นได้จากภัยคุกคาม ดังที่กล่าวไว้ในบทนำ

ทั้งนี้ การบริหารความเสี่ยง เป็นคำที่คุ้นเคยในโลกขององค์กรธุรกิจ ความหมายของการบริหารความเสี่ยง (Risk Management) หมายถึง กระบวนการดำเนินงานขององค์กรที่เป็นระบบและต่อเนื่อง เพื่อช่วยให้องค์กรลดมูลเหตุของแต่ละโอกาสที่จะเกิดความเสียหาย ให้ระดับของความเสียหายและขนาดของความเสียหายที่จะเกิดขึ้นในอนาคต อยู่ในระดับที่องค์กรยอมรับได้ ประเมินได้ ควบคุมได้ และตรวจสอบได้อย่างมีระบบ โดยคำนึงถึงการบรรลุวัตถุประสงค์ (Srinakharinwirot University, 2014) หรือเป้าประสงค์ขององค์กรเป็นสำคัญ (National Science Museum Organization, 2019) การบริหารความเสี่ยงจัดเป็นส่วนหนึ่งของการบริหารงานองค์กรเพื่อเตรียมการรับมือปัญหาขององค์กร เป็นความเสี่ยงที่จะต้องบริหารดำเนินการ ให้เสร็จตามเวลา และตรงตามเป้าประสงค์ที่กำหนดไว้ บางครั้งอาจมีโอกาหรือเหตุการณ์ที่องค์กรไม่ได้คาดคิดเกิดขึ้นล่วงหน้าขององค์ประกอบความเสี่ยง 8 ประการ ตามแนวคิดของ COSO-ERM (Committee of Sponsoring Organizations of the Treadway Commission, 2017) ที่ใช้ในการบริหารความเสี่ยงอย่างมีประสิทธิภาพ คือ 1.สภาพแวดล้อมภายในองค์กร (Internal Environment), 2.การกำหนดวัตถุประสงค์ (Objective Setting) 3. การระบุเหตุการณ์ที่เสี่ยง (Event Identification) 4. การประเมินความเสี่ยง (Risk Assessment) 5. การตอบสนองต่อความเสี่ยง (Risk Response) 4 แนวทาง (1)การหลีกเลี่ยง (Avoid) หรือยกเลิก (Terminate) (2) การถ่ายโอน (Transfer) หรือ การกระจาย (Share) (3)

วารสาร มจร ทวารวดีปริทรรศน์ ปีที่ 2 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม - ธันวาคม 2566)

การควบคุม (Control) หรือการลด (Reduction) (4) การยอมรับ (Accept, Take) 6. กิจกรรมควบคุมความเสี่ยง (Control Activities) 7. การสื่อสารและระบบสารสนเทศ (Information and Communication) และ 8. การติดตามผล (Monitoring) กล่าวได้ว่า องค์ประกอบของการบริหารความเสี่ยงทั้ง 8 ประการ ครอบคลุมแนวทางการกำหนดนโยบายการบริหารงาน การดำเนินงาน และการบริหารความเสี่ยง อาจสรุปได้เป็น 4 วิธี คือ หลีกเลี่ยง กระจายความเสี่ยง ควบคุม และยอมรับ ในการเผยแพร่ธรรมะผ่านการขับเคลื่อนงานเผยแผ่พระพุทธศาสนาขององค์กรพุทธนานาชาติ ต้องเตรียมความพร้อม ไม่ประมาทต่อความเสี่ยง ความผันผวนต่างๆ จึงจะสามารถทำงานพระพุทธศาสนาต่อไปได้อย่างยั่งยืน

ปธาน 4 : หลักพุทธสันติวิธีกับการบริหารองค์กรเชิงรุก

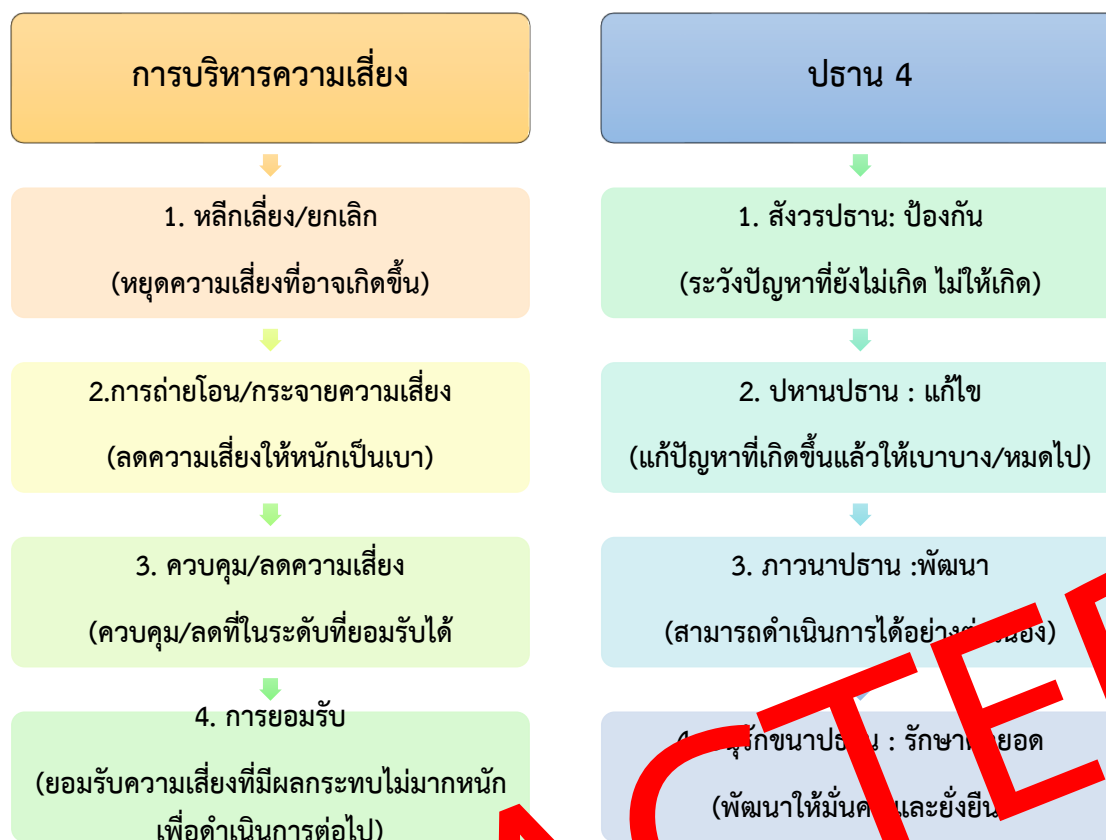
ในทางพระพุทธศาสนา การจัดการความเสี่ยงหรือปัญหา หรือ กิเลส ทุกข์ มีหลักธรรมที่สอนหลักเป็นเวลานานแล้วในเรื่องการ ป้องกัน แก้ไข พัฒนา และต่อยอด เรียกว่า “สัมมปธาน 4” หรือ ปธาน 4 (A.II.7.16,15) เป็นปธาน 4 ที่ช่วยส่งเสริมให้เกิดญาณ ด้วยความเพียร 4 ประการ ได้แก่ 1. สังวรปธาน เพียรระวังหรือเพียรปิดกั้น คือ เพียรระวังยับยั้งบาปอกุศลธรรมที่ยังไม่เกิด มิให้เกิดขึ้น 2. ปหานปธาน เพียรละหรือเพียรกำจัด คือ เพียรละบาปอกุศลธรรมที่เกิดขึ้นแล้ว 3. ภavanaปธาน เพียรเจริญ หรือเพียรก่อให้เกิด คือ เพียรทำกุศลธรรมที่ยังไม่เกิด ให้เกิดมี 4. อнуรักษปธาน เพียรรักษา คือ เพียรรักษาอกุศลธรรมที่เกิดขึ้นแล้วให้ตั้งมั่นและให้เจริญยิ่งขึ้นไปจนบรรลุตัวอย่างการดำรงชีวิตด้วยหลักปธาน 4 โดย พระมหาโพธิวงศาจารย์ เจ้าอาวาสวัดราชโอรสวรวิหาร กรุงเทพมหานคร “วิถีชีวิตใหม่ New normal” ว่า “แนะนำให้ใช้ ปธาน 4 ประกอบด้วย 1) สังวรปธาน แปลว่า เพียรป้องกัน กิเลส ป้องกันใน New Normal 2) ปหานปธาน แปลว่า เพียรละเลิก ทั้งอะไรก็ตามที่ไม่ดี มีกมลคิดกระเบียดป้องกันไปแล้วในขณะเดียวกันก็ให้ทิ้งให้เลิก 3) ภavanaปธาน เพียรภavana คำว่าภavana ในที่นี้ แปลว่า ทำให้มี แล้วทำจนทั้งหลายก็มีวิถีชีวิตแบบใหม่ ไม่เคยทำก็ทำ ทำไม่เป็นก็ทำเป็น 4) ออนุรักษปธาน คือ เพียรรักษา ทำอะไรมาดี ปฏิบัติอะไรอย่างไรดี ก็ทำไปปฏิบัติไปอย่างนั้น เคยทำวัดสวดมนต์อ่านหนังสือธรรมะ อ่าน ฟังธรรมะก็ฟังรักษาไว้ไม่ทิ้ง สอดคล้องกับ พระครูสมุห์ธนโชติ จิระมโห ที่ระบุในงานวิจัย “การศึกษาวิเคราะห์วิถีชีวิตและแก้ไขปัญหาความรุนแรงของเยาวชน” (Phrakhrusamu Thanachot Chiratham, 2018) ว่า หลักพุทธวิธีในการแก้ไขปัญหามาจากความรุนแรงของเยาวชน ตามหลักปธาน 4 คือ ป้องกัน ปรามปราม รักษา เร่งสร้าง เมื่อเยาวชนได้เรียนรู้ผ่านกระบวนการสร้างกลไกการขับเคลื่อนเครือข่ายเยาวชนคนไม่ผิด ปรากฏว่า เยาวชนดี พ่อแม่ดี ผู้ปกครองดี ชุมชนดี โรงเรียนดี จนในที่สุดชาวบ้านเลิกผลิต เลิกขาย เลิกเสพยาเสพติดเป็นหมู่บ้านปลอดสิ่งเสพติด ยืนยันได้ว่าบูรณาการพุทธวิธีกับกิจกรรมมีส่วนสำคัญต่อการลดปัญหาความรุนแรงของเยาวชนได้จริง

กล่าวโดยสรุป ปธาน 4 เป็นหลักธรรมที่มีความสำคัญ ที่ผู้เขียนเห็นว่าสามารถนำมาใช้ในการบริหารจัดการความเสี่ยงขององค์กรพุทธนานาชาติ ในยุควิกฤตเศรษฐกิจ โรคภัยไข้เจ็บ ภัยสงคราม และภัยธรรมชาติ รวมถึงภัยภายในดังที่กล่าวไว้แล้ว โดยการนำหลักปธาน 4 มาประยุกต์ใช้กับการเผยแผ่ขององค์กรพุทธนานาชาติ ในโลกยุคผันผวน ผู้เขียนนำเสนอไว้ 4 ประเด็น ได้แก่ 1. ป้องกัน ไม่ให้ปัญหาเกิดขึ้น, 2. แก้ไข ปัญหาภัยคุกคาม ที่มีอยู่แล้วให้หมดไป, 3. พัฒนา องค์กร บุคลากร เครือข่าย งานพระศาสนา ให้เจริญยิ่งขึ้นไป, และ 4. รักษา ต่อยอดสิ่งที่ทำไว้ดีอยู่แล้วให้ยั่งยืน

มาตรการบริหารความเสี่ยงขององค์กรพุทธกับการเผยแผ่ในโลกยุคผันผวน

จากทฤษฎีบริหารความเสี่ยง มีแนวทาง 4 วิธี ได้แก่ 1.การหลีกเลี่ยง (Avoid) หรือยกเลิก (Terminate) เพื่อหยุดความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้น 2. การถ่ายโอน (Transfer) หรือ การกระจาย (Share) เพื่อแบ่งเบาหรือลดความเสี่ยงให้หนักเป็นเบา 3.การควบคุม (Control) หรือการลด (Reduction) เพื่อจัดการความเสี่ยงที่ยอมรับได้ 4.การยอมรับ (Accept, Take) เพื่อจัดการความเสี่ยงที่มีผลกระทบไม่มากนัก ซึ่งสอดคล้องกับหลักปธาน 4 ได้แก่ 1. สังวรปธาน เพียรระวังหรือเพียรปิดกั้น คือ เพียรระวังยับยั้งบาปอกุศลธรรมที่ยังไม่เกิด มิให้เกิดขึ้น 2. ปหานปธาน เพียรละหรือเพียรกำจัด คือ เพียรละบาปอกุศลธรรมที่เกิดขึ้นแล้ว 3. ภavanaปธาน เพียรเจริญ หรือเพียรก่อให้เกิด คือ เพียรทำกุศลธรรมที่ยังไม่เกิด ให้เกิดมี และ 4. ออนุรักษปธาน เพียรรักษา คือ เพียรรักษาอกุศลธรรมที่เกิดขึ้นแล้วให้ตั้งมั่นและให้เจริญยิ่งขึ้นไปจนบรรลุ

กล่าวโดยสรุปได้ว่า “ป้องกัน แก้ไข พัฒนา และรักษาต่อยอด” ทั้งนี้ นำมาปรับใช้กับสถานการณ์ปัจจุบัน เพื่อเป็นมาตรการบริหารความเสี่ยงขององค์กรพุทธกับการเผยแผ่ในโลกยุคผันผวน ดังแผนภูมิ

จากแผนภูมิดังกล่าวสามารถบูรณาการศาสตร์ของพระพุทธศาสนาเข้ากับการบริหารความเสี่ยง และหลักปธาน 4 เป็นมาตรการบริหารความเสี่ยงขององค์กรพุทธศาสนิกชนในยุคผันผวนได้ดังนี้

มาตรการป้องกันความไม่ศรัทธาของชาวพุทธรุ่นใหม่

ความเสี่ยง: ความไม่ศรัทธาของชาวพุทธรุ่นใหม่	แนวทาง: ป้องกัน แก้ไข พัฒนา ต้อยอด
4.1.1 หลีกเลี่ยงการสอนที่เชื่อโดยไม่พิจารณาไตร่ตรอง 4.1.2 เปลี่ยนแปลงวิธีการสอนทั้งรูปแบบและระยะเวลา เพื่อไม่ให้เกิดการเบื่อหน่ายในการฟัง 4.1.3 ปรับปรุงภาษาธรรมะ ให้ง่าย และใช้ภาษาในยุคปัจจุบัน 4.1.4 ยอมรับในความแตกต่างของคนแต่ละช่วงวัย (Generation) เพื่อลดช่องว่างระหว่างวัย	4.1.1 พ่อแม่ ครู พระสงฆ์ ให้ความรู้ในพระพุทธศาสนาอย่างสมเหตุสมผล ชี้ให้เห็นถึงประโยชน์ที่ได้จากการปฏิบัติและสามารถใช้ในชีวิตประจำวันได้จริง 4.1.2 ใช้สื่อที่สั้น กระชับ และดึงดูดความสนใจในการเผยแพร่และการสอน 4.1.3 พ่อแม่ ครู พระสงฆ์ มีการประยุกต์ใช้ภาษาสื่อสารอย่างเหมาะสมในแต่ละช่วงวัย 4.1.4 ผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนาได้รับการฝึกฝนอบรมศักยภาพในการเผยแผ่ เช่น การใช้สื่ออย่างมีประสิทธิภาพ การผลิตให้เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย และการประยุกต์หลักธรรมเพื่อแก้ไขปัญหา รวมทั้งมีการวิจัยเพื่อพัฒนาในการเผยแผ่อย่างต่อเนื่อง

ตัวอย่างโครงการหรือกิจกรรม เพื่อสร้างศรัทธาแก่ชาวพุทธรุ่นใหม่ ได้แก่ (1) การผลิตสื่อที่เหมาะสมกับช่วงวัย เช่น การใช้เทคโนโลยีเข้ามาช่วย ทำคลิปความรู้ธรรมะสั้นๆ เข้าใจง่าย เป็นเหมือนโฆษณา ประชาสัมพันธ์ เป็นสปอต 20-30 วินาที หรือ 1 นาที (ทีเซอร์ Teaser) หรือตัวอย่างหนัง (เทรลเลอร์ Trailer) 2-3 นาที (2) การสร้างประสบการณ์ใหม่ทางพุทธศาสนา ใช้พื้นที่สื่อสมัยใหม่ เช่น Metaverse YouTube TikTok Facebook เป็นต้น ดึงเยาวชนเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนาประเพณี เช่น เวียนเทียนออนไลน์, ลอยกระทงออนไลน์, วิชาบูชาออนไลน์ (Banmuang, 2022) หรือ Metaverses ลิงก์ <https://meta.dmc.tv> (3) อบรมเยาวชน ด้วยสมาธิและธรรมะพื้นฐาน เช่น เยาวชนวัย 7,000 คน (Thich Truc Thai Minh, 2023) เรียนรู้พุทธศาสนาและฝึกสมาธิ ช่วงปิดเทอมภาคฤดูร้อน ณ วัดพุทธาภิบาล จังหวัดเวียงจันทน์ (4) โครงการสอบปัญหาธรรมะ เพื่อเป็นกุศโลบายให้เยาวชนอ่านหนังสือธรรมะ เช่น โครงการสอบวัดผลชีวิต 38 ปี การในอินโดนีเซีย (UDIA, 2023) (5) ใช้ภาษาปัจจุบัน เข้าใจง่าย เข้าถึงกลุ่มผู้ฟัง พิสูจน์ได้ด้วยตนเอง ตามแนวคิดของการเรียนรู้ที่เปลี่ยนไปของวัยรุ่น เช่น ผู้ใช้ TikTok ชื่อ วนิ อินพุธ เห็นว่า “พุทธศึกษาจริงๆ จับแก่นการสอนพุทธเจ้า แล้วนำมาใช้ในชีวิตจริงได้ สิ่งที่ได้ค้นพบจากความรู้ครั้งนี้ ปฏิบัติแค่ 1-2 เดือน ก็เห็นผล” (Wni.inbuddh, 2023)

การปรับและประยุกต์วิธีการในการเข้าถึงคนรุ่นใหม่ ฝึกอบรมและกิจกรรมต่าง ๆ เป็นสิ่งที่สามารถดึงดูดความสนใจของเยาวชน โดยใช้ภาษา สื่อ และเทคโนโลยี ซึ่งคนรุ่นใหม่เป็นสภาพแวดล้อมในปัจจุบันอยู่แล้ว เพื่อให้เยาวชนเปิดมุมมองและเรียนรู้ประสบการณ์ทางศาสนา ด้วยตนเองแบบไม่มีการบังคับ

มาตรการลดความเสี่ยงของศาสนทายาทที่ลดน้อยลง

มาตรการลดความเสี่ยงของศาสนทายาทที่ลดน้อยลง	แนวทาง: ป้องกัน แก้ไข พัฒนา ต่อยอด
4.2.1 หลีกเลี่ยงการบวช ที่ไม่ได้สอนและฝึกปฏิบัติแก่ผู้บวช	4.2.1 มีพระอาจารย์และพระพี่เลี้ยง สอนและแนะนำอย่างใกล้ชิด
4.2.2 เปลี่ยนแปลง แนวคิดเรื่องการบวชตามประเพณี โดยไม่มีการเรียนการสอนให้กับผู้บวช และการบวชระยะสั้นมากเกินไป จนไม่สามารถจัดหลักสูตรที่เหมาะสม	4.2.2 ปลุกฝังการบวชเรียนศึกษาธรรมะ อย่างน้อย 3 เดือนในช่วงเข้าพรรษา หรือ 2 เดือนช่วงภาคฤดูร้อน
4.2.3 ปรับแนวคิดเรื่องการบวช ต้องบวชตลอดชีวิต (เช่น นิกายมหายาน หรือวัชรยาน) เพื่อเปิดโอกาสให้คนรุ่นใหม่ทดลองบวชระยะสั้นแบบ 3 เดือน	4.2.3 พัฒนาหลักสูตรการบวชระยะสั้น 3 เดือนและระยะยาว
4.2.4 ยอมรับ และเข้าใจในสถานการณ์ว่ามีผู้บวชน้อยลง และมีจำนวนพระลดลงอย่างต่อเนื่องจนเป็นปัญหาต่อความมั่นคงของพระพุทธศาสนา เพื่อหาวิธีปรับปรุงแก้ไข	4.2.4 ตระหนักในสภาพปัญหาว่ามีผู้บวชลดลง ดังนั้นในการฝึกอบรมพระ ควรปลุกฝังเป้าหมายอุดมการณ์บวชตลอดชีวิต บวชเรียนเป็นนื่อนานาบุญ บวชเป็นอายุพระพุทธศาสนา

ตัวอย่างโครงการและกิจกรรม โครงการบวชระยะสั้นของพุทธทุกนิกาย เช่น พุทธนิกายมหายาน หมู่บ้านพลัม, บวชระยะสั้นของพุทธวัชรยาน สายทิเบต โดยองค์ทะไล ลามะ องค์ที่ 14 บวชพระสงฆ์และแม่ชี 634 รูป (Tibet.net, 2023) 3 สัปดาห์ ณ เมืองธรรมศาลา ถิ่นพำนักองค์ทะไล ลามะ ประเทศอินเดีย เป็นต้น

มาตรการสร้างยุทธศาสตร์การเผยแผ่ในโลกยุคผันผวนและเข้าถึงกลุ่มคนที่หลากหลาย

มาตรการสร้างยุทธศาสตร์การเผยแผ่ในโลกยุคผันผวนและเข้าถึงกลุ่มคนที่หลากหลาย	แนวทาง: ป้องกัน แก้ไข พัฒนา ต่อยอด
4.3.1. หลีกเลี่ยง การเผยแผ่ในรูปแบบการสื่อสารทางเดียว	4.3.1 เผยแผ่โดยคำนึงถึงกลุ่มเป้าหมายตามช่วงวัย และความสนใจในแต่ละกลุ่ม /ผู้เรียนสามารถสอบถามได้
4.3.2. เปลี่ยนแปลง วิธีการเทศน์สอนให้มีรูปแบบที่น่าสนใจและทันสมัย โดยใช้สื่อให้หลากหลายช่องทาง ด้วยการใช้ภาษาต่างประเทศ และสื่อ IT ต่างๆ	และผู้สอนสามารถตอบคำถามได้อย่างเป็นเหตุเป็นผล

4.3.3 ปรับปรุง คุณภาพ สร้างมาตรฐาน และพัฒนาศักยภาพของผู้เผยแพร่	4.3.2 ผู้เผยแพร่มีทักษะในการสื่อสาร การใช้ภาษาต่างประเทศ และการใช้สื่อช่องทางการในการสื่อสาร และมีศักยภาพในการผลิตสื่อที่น่าสนใจ
4.3.4 ยอมรับ การเปลี่ยนแปลงของโลกยุคผันผวน และ new normal	4.3.3 สร้างยุทธศาสตร์ในการเผยแพร่เชิงรุกด้วยการพัฒนาหลักสูตรผู้เผยแพร่อย่างมีมาตรฐาน 4.3.4.1 พัฒนายุทธศาสตร์การเผยแพร่ต่อเนื่อง โดยสร้างกิจกรรมที่ทุกคนมีส่วนร่วม 4.3.4.2 กระจายผ่าน social media

ตัวอย่างโครงการและกิจกรรม ได้แก่ (1) เติมน้ำใจวันวิสาขบูชา ณ มหาศาลโลก ยกตัวอย่างเช่น อินโดนีเซีย โดย สมาคมชาวพุทธแห่งอินโดนีเซีย (ICPFI) โดยมีองค์กรพุทธมหายาน เถรวาท วัชรยาน นานาชาติ กว่า 20 องค์กร และชาวสาธุชน ณ พระมหาเจดีย์บาหลี, เวียดนาม คณะรัฐบาลเวียดนามเฉลิมฉลองวิสาขบูชาโลก พร้อมประมุขสงฆ์ 10 ชาติ (Talk News, 2023) ทั้งเถรวาท มหายาน วัชรยาน และอันนัมมิกาย และผู้นำองค์กรพุทธ 10 ประเทศ ชาวพุทธกว่า 10,000 คน, *ทวีปยุโรป* สหภาพพระธรรมทูตไทยในทวีปยุโรป (ส.ธ.ย.) (The Buddh, 2023) จัดรำลึกวันวิสาขบูชา ณ เมืองบรัสเซลส์ ประเทศเบลเยียม นครเจนีวา ประเทศสวิตเซอร์แลนด์, *มาเลเซีย* ประเทศมุสลิม จัดวิสาขบูชา ไม่เกี่ยวเชื้อชาติ (Banmuang, (2023) ณ ศูนย์สมาธิรัฐสงฆ์, *ออสเตรเลีย* จัดวิสาขบูชานานาชาติ วันสำคัญของโลก” (Banmuang, (2023) (2) *ตักบาตรพระนานาชาติ* ในประเทศต่างๆ เช่น วัดไทยกุสินารา ตักบาตรพระสงฆ์นานาชาติ ถวายเป็นพระราชาศร.9 (Thai Rath, 2018) (3) *จุดโคมประทีป* บันทึกสถิติโลก “กินเนสส์ เวิลด์ เรคคอร์ด” (Guinness World Records) การลอยโคมพร้อมกันมากที่สุดในโลก โดย สถาบันสมาธิทางสายกลาง ณ ม.ฟิลิปปินส์ วิชาเยา วิทยาเขตเมียวเกา และในปี พ.ศ. 2557 การจุดโคมประทีปแห่งสันติภาพ แปรเป็นตัวอักษรว่า “World Peace through Inner Peace” และแผนที่ฟิลิปปินส์ในงาน “แสงแห่งสันติภาพ” (The Light of Peace) เป็นสถิติจุดโคมลานให้เป็นภาพมากที่สุดในโลก (World Largest Flaming Images Using Candles) จำนวน 56,680 โคม (Dharma Media Department, 2014) ณ หมู่บ้านสะวันนา เมืองอิลลินอย เป็นต้น

มาตรการเสริมพลังเครือข่ายองค์กรพุทธและพุทธศาสนิกชนทั้งในระดับประเทศและนานาชาติ

ในการบริหารจัดการเครือข่ายองค์กรพุทธที่มีประสิทธิภาพ คือ เมื่อมีปัญหาต้องหาทางจัดการ ควบคุม และแก้ไข บางครั้งเกิดนวัตกรรมใหม่ บางครั้งนำสิ่งที่มีอยู่แล้วมาพัฒนา ปรับปรุง เช่า กระชับ ให้ขับเคลื่อนให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น ในรูปแบบเครือข่าย ดังนี้

มาตรการเสริมพลังเครือข่ายองค์กรพุทธและพุทธศาสนิกชนทั้งในระดับประเทศและนานาชาติ	แนวทาง: ป้องกัน แก้ไข พัฒนา ต่อยอด
4.4.1 หลีกเลียง การวิพากษ์วิจารณ์องค์กรพุทธด้วยตัวเอง	4.4.1 ยึดหลักโอวาทปาฏิโมกข์ ไม่ว่าร้าย ไม่ทำร้ายกัน
4.4.2 เปลี่ยนแปลง วิธีการทำงานจากองค์กรเดี่ยวๆ สู่การทำงานรูปแบบเครือข่ายองค์กรพุทธ	4.4.2 บูรณาการ ประสานงานความร่วมมือ แลกเปลี่ยนเรียนรู้การทำงานในระดับเครือข่าย องค์กรพุทธ
4.4.3 ปรับปรุง วิธีการทำงานจากเดิมที่คณะสงฆ์ทำงานกันเอง สู่การทำงานร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐ เอกชน และองค์กรพุทธนานาชาติ ด้วยการสร้างกิจกรรมที่ต้องอาศัยความร่วมมือทุกภาคส่วน	4.4.3 พัฒนาความสัมพันธ์กับหน่วยงานภาครัฐ เอกชน และองค์กรพุทธนานาชาติ ด้วยการสร้างกิจกรรมที่ต้องอาศัยความร่วมมือทุกภาคส่วน

4.4.4 ยอมรับ การเปลี่ยนแปลงของสังคมที่ทุกองค์กร หน่วยงานไม่สามารถทำงานขยายใหญ่ได้ด้วยตนเอง แต่ต้องอาศัยความร่วมมือซึ่งกันและกัน	4.4.4.พัฒนาต่อยอดการทำงานเครือข่ายด้วย (1) ความร่วมมือ (2) ตั้งขยายเครือข่ายองค์กรพุทธ ในรูปแบบ สัมัชชา และสหภาพ
---	--

ตัวอย่างโครงการและกิจกรรม เช่น 1.เครือข่ายสมัชชาสงฆ์และสหภาพพระธรรมทูตในต่างประเทศ (The Sangha Supreme Council of Thailand, 2022) นำโดย สมเด็จพระมหาธีราจารย์ กรรมการมหาเถรสมาคม และประธานสำนักงานกำกับดูแลพระธรรมทูตไปต่างประเทศ 2.เครือข่าย **“โครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข”** (Naewna, 2023) นำโดย สมเด็จพระมหาธีรราชเจ้า กรรมการมหาเถรสมาคม, ประธานกรรมการฝ่ายสาธารณูปการ ขับเคลื่อนผ่านองค์กรภาครัฐและเอกชนกว่า ๒๐ องค์กร 3. **เครือข่ายองค์กรพุทธมรชาวาส เช่น สมาคมโซกะ กักไก** (Soka Gakkai Thailand, 2019) ปฏิบัติพุทธศาสนายาน ส่งเสริมกิจกรรมด้านสันติภาพ วัฒนธรรม และการศึกษา, **สมาคมริชโซ โคเซไค** (立正佼成会) (Rissho Kosei-kai International, 2018) เป็นองค์กรพุทธมรหายาน มุ่งเน้นบรรยายและศึกษา สัทธรรมปุณฑริกสูตร (Lotus Sutra) เคารพพรพบุรุษ ปรับคำสอนให้ทันสมัย มุ่งเน้นสร้างสันติภาพ นำพุทธธรรมมาใช้ในชีวิตประจำวัน, **มูลนิธิไตรรัตน์ภูมิ** (Khaosod, 2022) โดย กากัน มาลิก นักแสดงชื่อดังของอินเดีย มุ่งส่งเสริม เผยแพร่ และฟื้นฟูพุทธศาสนาในอินเดีย ด้วยโครงการบริจาคพระพุทธรูปจากคนไทย 84,000 องค์ ผู้ชาวอินเดีย พลิกฟื้นคืนพระพุทธรูปศาสนาสู่มารูมิ

บทสรุป

โดยหลัก **“ปธาน 4”** ในการป้องกัน แก้ไข พัฒนา รักษาและยออด เป็นกระบวนการและจัดการความเสี่ยงที่เกิดขึ้น เพื่อให้การขับเคลื่อนงานขององค์กรพุทธต่างๆ ทั่วโลกเผยแพร่ได้อย่างยั่งยืน สอดคล้องกับแนวทางทางเผยแผ่ตามหลักการ 3 อุดมการณ์ 4 และวิธีการ 6 ใน **“โอวาทปาติโมกข์”** ว่าด้วยการเผยแผ่ได้มีประเด็นเกี่ยวกัน ไม่ควรทำลายไม่ทำร้ายกัน และมีความอดทนอดกลั้น เพื่อมีพระนิพพานเป็นเป้าหมาย ซึ่งหลักการ อุดมการณ์ นี้ ซึ่งเป็นไปในทิศทางเดียวกันในการเผยแผ่ พระพุทธศาสนาทั้ง 3 นิกายมหายาน วัชรยาน และเถรวาท โดยยึดหลัก ความรัก เมตตา กรุณา สามัคคี ให้อภัยกัน เพื่อให้เกิดสันติภายในและสันติภาพของโลก ดังนั้น เครือข่ายองค์กรพุทธ มรนาชาต ทั้งระดับ ุณนาและองค์กร ต้องมีวิสัยทัศน์เดียวกัน ทำงานเป็นเครือข่าย ใช้เทคโนโลยี พัฒนาบุคลากร ทั้งสัน ภาวณและสภาพการเผยแผ่ ให้สอดคล้องกับบริบททางสังคม และพัฒนาองค์กรให้มีประสิทธิภาพ ทำความร่วมมือแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทั้งในแง่บุคลากร ความรู้ และเทคโนโลยี เพื่อถ่ายทอดต่อยอดความรู้ความสาม การใช้เทคโนโลยี และ Social Media ในการเผยแผ่ให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น เพื่อเตรียมรับมือกับพื้นที่เผยแพร่ใหม่ๆ เช่น Facebook, You tube, Twitter, Tik Tok , Metaverse, Application เป็นต้น ซึ่งเป็นพื้นที่ของค ุณใหม่ (Next Generation) ในโลกยุคนี้

References

- Banmuang (2023). *Luakha Bucha, Dhammakaya Temple invites to circulate through the Metaverse*. Retrieved June 15, 2023, From <https://www.banmuang.co.th/news/education/280432>
- Banmuang (2023). *Australia Organized International Vesak Day*. Retrieved June 7, 2023, from <https://www.banmuang.co.th/news/politic/328185>.
- Banmuang (2023). *Malay Buddhists participate in Vesak Day*. Retrieved June 7, 2023, from <https://www.banmuang.co.th/news/region/328477>.
- BBC News Thai (2022). *The number of irreligious people in England is on the rise*. Retrieved June 14, 2023, from <https://www.bbc.com/thai/articles/clwgdenqlvpo>
- CSOTC (2017). *Enterprise Risk Management Integrating with Strategy and Performance Executive Summary*. Retrieve July 28, 2022, from <https://www.coso.org/SitePages/Home.aspx>
- Dharma Media Department (2014). *The Light of Peace in the Philippines*. Retrieve June 10, 2023, from http://dharma-media.blogspot.com/2017/10/blog-post_36.html

- DMC.TV (2023). *Lighting and floating lanterns for world peace in the Philippines*. Retrieve June 10, 2023, from <https://dmc.tv/a15829>
- Giles, Sunnie (2018). *How VUCA Is Reshaping the Business Environment, And What It Means for Innovation*. Retrieved June 10, 2023, from <https://www.forbes.com>.
- Interview with *Professor Emeritus Sukanya Sudbanthad*, Royal Institute, Committee on Religion, Morality, Ethics, Arts and Culture, Senate 2008 - 2011, 3 January 2023.
- Kapook (2023). *Insult! Releasing 4 tons of catfish into the Chao Phraya River on Visakha Bucha Day*. Retrieved June 18, 2023, from <https://highlight.kapook.com/view/233682>
- Khaosod (2022). *Trirattanaphum Foundation, Bollywood Star Prakakan*. Khaosod. Retrieve June 15, 2023, from https://www.khaosod.co.th/newspaper/newspaper-inside-pages/news_7001729
- Mahachulalongkornrajavidyalaya University (1996). *Thai Tipitakas*. Bangkok: MCU Press.
- Naewna (2023). *Somdet Phramaha Wirawong join hands with 15 organizations to move forward the project 'Wat Pracha Rat' Phase 2*, Retrieve May5, 2023, from <https://www.naewna.com/local/712871>
- Namprom, Thum (2019). *VUCA World...volatility, uncertainty, complexity, ambiguity*. Retrieved June 10, 2023, from <https://reder.red/vuga-world-18-12-2019/>
- National Office of Buddhism (2020). *Basic information on Buddhism for the year 2018-2020*. Retrieved May 4, 2023, from [https://www.dhammadownload.com/sa/sa213/basic information on Buddhism _year_.pdf](https://www.dhammadownload.com/sa/sa213/basic%20information%20on%20Buddhism%20for%20the%20year%202018-2020.pdf)
- National Science Museum, Organization for Risk Management. Retrieved June 3, 2023, from <http://www.thai-science-museum.com/>
- Norarat Panchian (2019). *Promoting Thai education to cope with the VUCA world*. Retrieved June 10, 2023, from <https://www.truelookpanya.com/education/content/76134>
- Orphan Buddhistanyu (2021). *Teachers Council of Thailand Library, New way of life and education to develop Thai children with the power of digitally intelligent teachers*. Retrieved June 3, 2023, from https://elibrary.ksp.or.th/index.php?lvl=cmsspage&pageid=4&id_article=247
- Phrakhrusamu Sanitwong Wuttiwangso (2023). *The Scenario of International Buddhist Organization Network's Motion for the Sustainable Propagation of Buddhism*. (Doctor Dissertation). Graduate School: Mahachulalongkornrajavidyalaya University. Ayutthaya.
- Phrakhrusamu Thanachot Chiratham (2018). *An Analytical Study of Buddhist Methods to Solve Youth Violence Problems*, <http://cmruir.cmru.ac.th/handle/123456789/999>
- PPTV (2023). *Dalai Lama apologizes Knot the clip kissing the boy's mouth*. Retrieved June 15, 2023, from <https://www.pptvhd36.com/news/ต่างประเทศ/194273>
- Rissho Kosei-kai International (2018). *Living with Buddhism in Everyday Life*. Retrieved May 5, 2023, from https://rk-world.org/wp-content/uploads/2019/12/1801LIVING_THE_LOTUS_Thai.pdf.
- Soka Gakkai Thailand (2019). *International Value Creation Society*. Retrieved May 5, 2023, from <http://www.sgt.or.th/about-us/>.
- Srinakharinwirot University, Faculty of Science (2014). *Risk management (RM)*. Retrieved July 28, 2022, from <https://science.swu.ac.th/Default.aspx?tabid=12468&language=th-TH>
- Talk News (2023). *Government and Vietnamese Buddhists Celebrate World Vesak Day*. Retrieved June 7, 2023, from <https://www.talknewsonline.com/546912/>

Thai Rath (2018). *Wat Thai Kusinara Alms Giving to International Monks Dedicated to King Rama IX*.

Retrieve May 5, 2023, from <https://www.thairath.co.th/news/foreign/1396208>

Thairath (2023). *Drama! the deputy director of NOB*. Retrieved June 15, 2023, from

<https://www.thairath.co.th/news/society/2702109>

The Buddh (2023). *UN & UTSE commemorating the Vesak Day in Geneva*. Retrieved June 15, 2023, from

<https://thebuddh.com/?p=70956>.

The Sangha Supreme Council of Thailand. (2022). "Report of the number of monks residing abroad in the

year 2022 (Maha Nikaya)". Retrieved June 15, 2023, from <http://matthara.dsb.go.th/index.php?url=mati&id=11578>

The Standard (2023). *Tens of thousands of Buddhists release lanterns for Vesak Day in Bangkok*.

Indonesia. Retrieve June 10, 2023, from <https://the-standard.co/celebrate-world-vesak-day-indonesia/>

indonesia/

Thich Truc Thai Minh (2023). *LEARNING TO CALM ONE'S MIND - MEDITATION SESSION OF THE 7,000*

SUMMER RETREAT. Retrieved June 15, 2023, from <https://bit.ly/7000vietnams>

Tibet.net (2023). *On the 14th day of the 10th month, the 14th Dalai Lama attends the final day of 634 monks and nuns ordained*.

Retrieved June 15, 2023, from <https://twitter.com/NetTibet/status/1639907318325469184?s=20>

UDI (2023). *Signing of a Cooperation Agreement (MOU) for the 38 Auspicious Life Questions Competitive*

Examination Project. Retrieved June 15, 2023, from https://bit.ly/TKN_indonesia

wni.inbuddh (2023). *Most adolescents do not have religion because they do not know True Buddha*

teachings. Retrieved June 15, 2023, from https://bit.ly/wni_inbuddh